

Paraša: Va-jera

7 862 písmen

2 085 slov

147 veršů

252 řádek

Žádná micva

וַיֹּאמֶר קַח-נָא אֶת-בְּנִךְ אֶת-יִחִידְךָ אֲשֶׁר-אָהַבְתָּ אֶת-יִצְחָק וְלֶךְ-
לְךָ אֶל-אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר
אָמַר אֱלֹהֶיךָ:

A řekl: „Vezmi svého syna, toho jediného, kterého miluješ, Jicchaka, a odejdi do země Morija, a tam ho obětuj na jedné z hor, o které ti povím.“

Sidra pro tento týden: Va-jera

1. alija (Be-rešit 18:1–14)

Avraham přebývá v Elonej Mamre. K jeho stanu přijdou tři muži, Avraham je přivítá a pohostí je. Jeden z nich mu předpoví, že Sára do roka porodí syna. Když to Sára uslyší, zasměje se, neboť se myšlenky na vlastní děti dávno vzdala.

2. alija (18:15–33)

Bůh vyjeví Avrahamovi, že zničí město Sedom a jeho okolí. Avraham se pokusí Boha uprosit, aby město neničil, protože se v něm možná najdou i spravedliví lidé. Začne smlouvání o to, kolik by muselo ve městě žít bezúhonných lidí, aby se Bůh slitoval. Jenže ve městě se nenajde ani deset spravedlivých, a tak je osud Sedomu a Amory tímto zpečetěn.

3. alija (19:1–20)

Dva ze tří mužů, jež navštívili Avrahama, se odpojí a odejdou do Sedomu, aby zachránili jediného spravedlivého, Avrahamova synovce Lota. Ten je přivítá ve svém domě, což vzbudí nelibost místních, kteří se pokusí vniknout dovnitř. Lot davu nabídne své dcery výměnou za bezpečí hostů, což ale sodomské nijak neuklidní. Bůh proto raní obyvatele města slepotou a Lotovi hosté řeknou, aby se svou rodinou uprchli.

Chování obyvatel Sedomu a Amory bylo ohavné i na tehdejší poměry. Proč Lot vůbec v takovém městě zůstával?

4. alija (19:21–21:4)

Zkáza Sedomu a Amory.

Lotova žena se při úprku z města ohlédne a zkamení. Stane se solným sloupem. Lot se po zkáze obou měst skrývá se svými dvěma dcerami v jeskyni. Během následujících dní a nocí obě dcery přepadne strach z myšlenky, že jsou posledními živými lidmi

a rozhodnou se počít potomky s vlastním otcem. Lota každý večer opijí a obě s ním počnou dítě. Té starší se narodí Mo'av, předek moabců, mladší dceři se narodí Ben Ami, předek amonců.

Avraham se mezitím přestěhuje do negevské pouště a místní vládce Avimelech si k sobě vezme Sáru, kterou Avraham stejně jako v Egyptě v obavě o svůj život označí za svou sestru. Bůh ale Avimelecha varuje, aby se Sára ani nedotkl. Avimelech vyčítá Avrahamovi, že ho uvedl v omyl a Sáru propustil. Sára porodí Jicchaka, který je 8. den po narození obřezán.

5. alija (21:5–21)

Sára má obavy, aby Avrahamův první syn Jišmael neměl na Jicchaka špatný vliv, a tak přiměje Avrahama, aby Jišmaela a jeho matku Hagar vyhnal. Hagar se synem putují pouští, kde Jišmael téměř zemře žízní, když se objeví anděl. Ten Hagar předpoví, že z Jišmaela vzejde velký národ a ukáže jí cestu ke studni.

6. alija (21:22–33)

Avraham uzavře mír s Avimelechem a získá tak právo na studny, které již vykopal.

7. alija (22:1–24)

Akedat Jicchak (spoutání Jicchakovo). Bůh nařídí Avrahamovi, aby přinesl Jicchaka jako oběť. Avraham poslechne přestože nařízení nedává smysl, neboť podle předchozích Božích slibů se Jicchak má stát dědicem. Tím projeví svou naprostou oddanost Bohu a ve chvíli, kdy se chystá Jicchaka na oltáři zabít, zastaví jej anděl a ukáže mu berana, který skončí jako oběť na oltáři místo Jicchaka. Avraham se i s Jicchakem vrátí a doslechne se, že se narodila Rivka, Jicchakova budoucí manželka.

Haftara (2Kr 4:1–37)

Haftara připomíná narození i záchranu Jicchaka příběhem proroka Eliši. Ten během putování přišel do Šunamu, kde prokoval narození chlapce ženě, která už v těhotenství nevěřila. Chlapec, který se narodil, ale záhy zemřel a byl to opět Eliša, který chlapce přivedl zpátky k životu.

Zázraky

„Uděláme mu v podkroví malou světničku, dáme mu tam lůžko, stůl, stoličku a lampu, aby se tam mohl zastavit, kdykoli k nám přijde.“ (2 Královská 4:9)

Eliša byl, stejně jako jeho předchůdce a mentor Elijáš, prorok v období rozděleného království. Putoval po severním Izraeli, obracel lid na správnou cestu, konal divy, uzdravoval malomocné, a když došlo na nejhorší, dokázal dokonce i vzkřísit mrtvého. Haftara tohoto týdne nám přináší příběh bohaté, leč bezdětné ženy ze Šunemu. Kdykoli Eliša přišel do města, pohostila ho a nabídla mu chléb stejně jako Avraham hostil tři muže, kteří k němu přišli. Eliša jí rovněž prorokoval, stejně jako andělé Avrahamovi a tehdy ještě bezdětné Sáře, že porodí syna, což se nakonec naplnilo. Na rozdíl od Jicchaka ale syn šunemanské ženy zemřel. Jednoho dne se totiž při práci na poli chytil za hlavu a po několika hodinách v náručí své matky skončil. Zoufalá žena tehdy k Elišovi přišla a se zlomeným srdcem mu vyčetla, jak krutě si s ní osud zahrál. Eliša nejprve poslal svého zástupce Gechaziho, kterého instruoval, jak chlapce vzkřísit. Gechazi neuspěl. Možná byl pověřen úkolem až příliš zázračným. Teprve poté k chlapci přistoupil Eliša a přivedl ho k životu, snad jako připomínka anděla, který Avrahamovi nařídil, aby ušetřil svého syna a obětoval místo něj berana. Tolik k haftarě, která nám předkládá prorockou variaci na téma akedat Jicchak (spoutání Jicchaka). Nelze si ale nevšimnout, že onen moment vzkříšení působí v židovském kontextu téměř nepatřičně, a to i v porovnání se zázračnou záchranou Jicchaka na oltáři. Je známo, že smrt je definitivní. Z ní není cesty zpět a Tóra to nikde nerozporuje. Víra ve vzkříšení zemřelých – *tchijat ha-metim* – je jedním ze základních principů judaismu, jedná se však o stav, který má nastat na konci věků s příchodem mesiáše. Rozhodně se s tímto fenoménem nemá počítat v běžném životě. Proč nám to teda haftara předkládá? Přítomnost zázraků v Tóře je pro velké množství (post)moderně smýšlejících lidí zdrojem velkých pochyb. Moderní člověk sice rád věří leccemu i leckomu. Šarlatánovi, léčitelé, tluchubovi slibujícímu modré z nebe a světlé ziiřky, ale má-li dojít na zázraky, o slovo hlásí hrdé racio, které je nepřipouští. Ve snaze ospravedlnit se pak nastupuje potřeba racionální logiky. Třeba že onen šunemanský chlapec nezemřel, ale omdlel

a ztratil vědomí a podobně. S tím ale jde ruku v ruce riziko ztráty původního poselství příběhu. Rabinští učenci se nepokoušeli zázraky racionalizovat, vysvětlit a „odkouzlit“. Vzkříšení chlapce brali jako hotovou věc a o Elišově modu operandi dále nediskutovali. V příběhu vzkříšení šunemského chlapce totiž spatřovali víc než jen fantastickou historku. V midraši k Písní písní se dočteme, že zázrak na konci příběhu byl důsledkem spravedlivého činu vykonaného na jeho začátku:

Rabi Šimon bar Jochaj kdysi vykládal verš „Jednoho dne navštívil Eliša Šunem. Bydlela tam bohatá žena, která ho vyzvala, aby se s ní najedl.“ Rabi Jehuda řekl: „Opravdu jen kvůli tomu, že ho vyzvala k jídlu“, si zasloužila, aby byl její syn vzkříšen? Rabi Judan a rabi Jochanan mu jménem rabiho Šimona bar Jochaje řekli: „Převeliká je zásluha těch, kdo vyživují potřebné, neboť to jejich činy přispějí k tomu, že vzkříšení mrtvých nastane dříve, než ve stanovený čas.“

Vzkříšení chlapce se tedy událo proto, že jeho matka rovněž vykonala „zázrak“, totiž nakrmila potřebné, což by se v jistém smyslu dalo také považovat za druh *tchijat ha-metim* – přesně podle zásady *mida ke-neged mida*, což volně přeloženo znamená, že následek či důsledek je ve své podstatě odrazem původního činu. Ono je totiž nakonec vlastně úplně jedno, jestli k tomu došlo tak nebo onak. Důležité je poselství, že cokoli uděláme, se nějakým způsobem odrazí do budoucna. Když Avraham v minulé paraše uvěřil Božímú slibu, že bude mít potomka a dědice, byla mu jeho víra připočtena k dobru. Snad právě toto stačilo k pozdější záchraně syna Jicchaka. I když cesty mezi příčinou a důsledkem bývají velmi klikaté a zdánlivě bez souvislostí, pravidlo *mida ke-neged mida* platí i v současnosti. Mohou to být jen drobné a leckdy nepostřehnutelné zázraky, jako když se ke konci týdne sejde-me všichni živi a zdraví u jednoho stolu. I ve všedních maličkostech je totiž třeba zázraky spatřovat a ne je mít za samozřejmé.

